

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2022. – Т. 45. – С. 193-204
DOI: 10.31861/mhpi2022.45.193-204

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2022. – Volume. 45. – pp. 193-204
DOI: 10.31861/mhpi2022.45.193-204

УДК 327.07:316.658

© Ірина Цікул¹

Особливості комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях

Стаття присвячена висвітленню особливостей комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях, шляхом визначення завдань, що ставляться перед зовнішньополітичними інститутами влади демократичних держав в інформаційно-комунікаційній сфері, характеристики інструментів, які використовуються для забезпечення комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях і окреслення напрямків використання інформаційно-комунікаційних технологій у практиці зовнішньополітичних інститутів влади розвинутих демократичних держав. Комунікаційний супровід діяльності зовнішньополітичних інститутів влади визначається як налагодження комунікативних зв'язків на всіх етапах процесу формування та реалізації зовнішньої політики, шляхом забезпечення вільного доступу до інформації, створення інформаційних приводів і власних інформаційних потоків. Комунікаційний супровід діяльності зовнішньополітичних інститутів влади передбачає: (1) підготовку дипломатами інформації про реальний стан справ у місці перебування, призначеної для керівництва та глав дипломатій інших держав; (2) безпосередню участь представники дипломатичних відомств у інформаційному забезпеченні зовнішньополітичного курсу своєї держави, підтримки інших держав і зміцненні позитивного іміджу своєї країни на міжнародній арені. На думку автора, трансформація інформаційно-комунікаційної функції інститутів влади спостерігається не стільки в технічних інноваціях, скільки в самій суті, тобто у зміні її змісту. Сьогодні функція зовнішньополітичних інститутів влади полягає у встановленні конструктивного діалогу між державами, який, насамперед, передбачає паритетність позицій і повагу до інтересів та цілей протилежної сторони. Зовнішньополітичні відомства різних держав, незважаючи на специфіку організації та правового статусу кожного з них, мають чимало аналогічних напрямів у процесах реалізації інформаційно-комунікаційної функції, що обумовлено, насамперед, важливістю інформування та комунікативної взаємодії як елементів дипломатичної діяльності.

Ключові слова: комунікація, зовнішньополітичні інститути влади, комунікаційний супровід, дезінформація, інструменти комунікаційного супроводу.

Specifics of Communication Support of Activities of Foreign Political Institutions in Modern Democracies

The article is devoted to the peculiarities of communication support of foreign policy institutions in modern democracies, by defining the tasks facing the foreign policy institutions of democracies in the information and communication sphere, characteristics of tools used to provide communication support to foreign policy institutions in modern democracies. areas of use of information and communication technologies in the practice of foreign policy institutions of power of developed democracies. Communication support of foreign policy institutions is defined as the establishment of communicative ties at all stages of the process of formation and implementation of foreign policy, by ensuring free access to information, creating information drives and their own information flows. Communication support for the activities of foreign policy institutions includes: (1) preparation by diplomats of information on the real state of affairs at the place of residence, intended for the leadership and heads

¹ Кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: i.cikul@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0003-1579-3544>.

of diplomacy of other states; (2) direct participation of representatives of diplomatic missions in providing information on the foreign policy of their country, supporting other countries and strengthening the positive image of their country in the international arena. According to the author, the transformation of the information and communication function of government institutions is observed not so much in technical innovations, but in essence, ie in changing its content. Today, the function of foreign policy institutions of government is to establish a constructive dialogue between states, which, above all, involves parity of positions and respect for the interests and goals of the opposite party. The foreign policy departments of different countries, despite the specifics of the organization and legal status of each of them, have many similar directions in the implementation of information and communication function, due primarily to the importance of information and communication as elements of diplomatic activity.

Keywords: communication, foreign political institutions, communication support, disinformation, communication support tools.

Постановка проблеми та її значення. Публічний простір сучасного світу характеризується високим градусом соціальної напруги, спричиненим глобалізаційними процесами, що породжують трансформації суспільних відносин у різних сферах, характерними для сучасного світу цивілізаційними зрушеннями та розломами. У період будь-якої кризи або трансформації, коли ступінь невизначеності високий, комунікаційні процеси піддаються випробуванням. Проте вони також стають невід'ємним елементом управління процесом виходу з кризи. Світова пандемія COVID-19 та військова агресія російської федерації проти України наочно продемонстрували, що ефективні комунікаційні рішення є ключовими елементами успішності антикризових заходів, а неефективність каналів комунікації негативно впливає на рівень довіри громадськості до інститутів влади. Означені процеси актуалізують потребу дослідження публічного простору та особливостей комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях.

Комунікаційний супровід діяльності зовнішньополітичних інститутів влади нами визначається як налагодження комунікативних зв'язків на всіх етапах процесу формування та реалізації зовнішньої політики, шляхом забезпечення вільного доступу до інформації, створення інформаційних приводів і власних інформаційних потоків, тобто, комплекс дій із вибудовування стратегії донесення інформації та залучення аудиторії.

Комунікаційний супровід діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в умовах воєнного стану впливає як на зовнішньополітичну ситуацію, так і на настрої всередині держави. Правильна організація інформаційно-комунікаційних процесів сприяє формуванню у свідомості громадян позитивного образу державної влади, її інститутів і лідерів, що, в свою чергу, сприяє як розвитку політичної свідомості населення, так і підвищенню авторитету держави в очах світового співтовариства. Це має важливе значення, особливо зважаючи на те, що в умовах спротиву військовій агресії, зовнішньополітична діяльність дедалі тісніше переплітається із вирішенням внутрішніх національних проблем.

Динамізм сучасного світу разом із розширенням процесів взаємозалежності його суб'єктів значно змінив інформаційно-комунікативну функцію інститутів влади на міжнародній арені, зміст якої традиційно полягав у трьох аспектах: (1) інформування міжнародних партнерів про офіційну позицію держави; (2) одержання зворотної інформації; (3) обмін думками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характеризуючи ступінь наукової розробки проблеми комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади, насамперед слід зосередити увагу на наукових розвідках, які безпосередньо пов'язані з проблемами розвитку міжнародної політичної комунікації в сучасному інформаційному суспільстві. Означені питання розглядаються у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема: М. Єрмоїна, М. Іванова, М. Остапенко, Н.Пінченко, М. Павлюх, І. Чарських, Ш. Айенгара, Г. Алмонда, Д. Грабера, М. Гуревича, М. Кастельса, Дж. Клаппера, Дж. Курана, Г. Лассуелла, Д. Ліллєкера, М. Маклюєна, Д. Пауелла та ін. У роботах згаданих авторів окрім теорії політичної комунікації, досліджуються також різні аспекти використання каналів політичної комунікації та застосування комунікаційних механізмів інститутів влади. Однак, переважна більшість досліджень з цієї проблематики присвячена проблемам комунікації інститутів влади всередині держав, а не на міжнародній арені.

Спектр наукової проблематики, що стосується комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади, представлений наступними напрямками: міжнародні відносини в епоху формування глобального інформаційного суспільства; розвиток сучасних форм та інструментів міжнародної політичної комунікації; забезпечення інформаційної безпеки держав у сучасних умовах; інформаційно-комунікаційна діяльність зовнішньополітичних інститутів влади. У вітчизняній політичній науці проблематика міжнародної політичної комунікації та окремі аспекти комунікаційної діяльності зовнішньополітичних інститутів влади представлені у працях П. Андрієнко, А. Бугар, В. Гондюл, В. Горового, С. Даниленко, О. Зернецької, М. Кучмій, Ю. Левенця, Є. Макаренко, Л. Нагорної, М. Ожевана, О. Онищенко, О. Рижкова, Н. Ротар, Н. Піпченко, О. Сарапін та ін. Незважаючи на наявність значного наукового доробку в галузі міжнародної політичної комунікації, проблема комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади, особливо в умовах загострення інформаційних викликів, є малодослідженою та представляє науковий інтерес.

Мета статті полягає в аналізі особливостей комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях. Відповідно до мети визначено наступні **завдання**: окреслити завдання, що ставляться перед зовнішньополітичними інститутами влади демократичних держав в інформаційно-комунікаційній сфері; охарактеризувати інструменти, які використовуються для забезпечення комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях; визначити напрямки використання інформаційно-комунікаційних технологій у практиці зовнішньополітичних інститутів влади розвинутих демократичних держав.

Виклад основного матеріалу дослідження. На рубежі ХХ–ХХІ століть роль домінантного чинника у розвитку публічного простору належить інноваційним інформаційно-комунікаційним технологіям, які використовуються інститутами влади у складних нелінійних цифрових середовищах. Результатом цих процесів стає множинність «реальностей», що спричиняє і нові виміри публічності. Еволюція інформаційно-комунікаційних технологій впливає на специфіку комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади, зокрема на реалізацію інформаційної функції дипломатичних відомств. На цю обставину ще в середині ХХ століття звернув увагу англійський письменник Г. Нікольсон, розмірковуючи про особисту відповідальність дипломата та важливість швидкого зв'язку з міністром своєї країни².

В умовах військової агресії Росії проти України трансформація інформаційно-комунікаційної функції інститутів влади спостерігається не стільки в технічних інноваціях, скільки в самій суті, тобто у зміні її змісту. Сьогодні функція зовнішньополітичних інститутів влади полягає у встановленні конструктивного діалогу між державами, який, насамперед, передбачає рівність позицій і повагу до інтересів та цілей протилежної сторони. Вважаємо, що в сучасних умовах такий підхід є не тільки природним і закономірним, а й найбільш продуктивним для розвитку міжнародних відносин. У даному контексті Т. Сивак зазначає, що публічна дипломатія «спрямована на зовнішню інтеракцію, тобто інформування міжнародної громадськості з метою створення позитивної думки про країну, підтримку контактів з іншими народами у різних сферах життєдіяльності та частково поєднує інші компоненти стратегічних комунікацій»³. Тому, відповідно, головним результатом застосування комунікаційних механізмів органів зовнішніх зносин повинен стати а пошук компромісного рішення у вигляді діалогу.

Зовнішньополітичні відомства різних держав, незважаючи на специфіку організації та правового статусу кожного з них, мають багато спільного з позиції реалізовуваних ними функцій і ролі у зовнішньополітичному механізмі. Чимало аналогічних напрямів можна знайти й у процесах реалізації інформаційно-комунікаційної функції дипломатичних відомств різних країн, що обумовлено, насамперед, важливістю інформування та комунікативної взаємодії як елементів дипломатичної діяльності.

Комунікаційний супровід діяльності органів зовнішніх зносин передбачає, по-перше, підготовку дипломатами, як на рівні центрального апарату зовнішньополітичного відомства, так і за кордоном, інформації про реальний стан справ у місці перебування, призначеної для керівницт-

² Diplomacy (1988), by H. G. Nicolson, Published by Institute for the Study of Diplomacy, pp. 55.

³ Сивак, Т., (2019), «Публічна дипломатія як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій у публічному управлінні», *Право та державне управління*, № 3 (36), Том 2, сс. 98.

ва та глав дипломатій інших держав. Така інформація потрібна для проведення керівництвом держави зваженої зовнішньополітичної лінії. По-друге, представники дипломатичних відомств беруть безпосередню участь в інформаційному забезпеченні зовнішньополітичного курсу своєї держави, підтримки інших держав і зміцненні позитивного іміджу своєї країни на міжнародній арені. Ця діяльність здійснюється, як правило, через ЗМІ країни перебування.

З метою виявлення особливостей комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади та способів використання інформаційно-комунікаційних інструментів у діяльності дипломатичних відомств різних держав звернемося до їхньої практики. Необхідність здійснення аналізу методів і форм інформаційно-комунікативної діяльності зовнішньополітичних відомств інших країн обумовлена низкою причин. По-перше, прагненням отримати уявлення про позитивний досвід застосування комунікаційних механізмів інститутів влади в зарубіжних країнах. По-друге, необхідністю пошуку/вироблення адекватних інструментів протистояння інформаційній агресії та мінімізації її негативних наслідків. Очевидно, що найбільш активним союзником України та агресивним опонентом РФ в інформаційній сфері виступають Сполучені Штати Америки, які мають, за оцінками фахівців, значну перевагу у сфері інформаційного впливу⁴.

В даний час дипломатія США представлена понад 260 дипломатичними та консульськими установами, що діють на території інших держав⁵. Це одна з найбільш розгалужених систем у світі. Водночас зауважимо, що склад дипломатичних місій США є неоднорідним: окрім службовців власне дипломатичного профілю (так званих «кар'єрних дипломатів», які займають лише 15–25 % штатних одиниць⁶) зовнішньополітичні функції реалізують «політичні висуванці» ще 28 установ країни⁷. Координує зовнішньополітичне відомство Державний департамент США, очільник якого – держсекретар через свій апарат здійснює керівництво повсякденною міжнародною діяльністю держави та, будучи головним радником президента із зовнішньої політики, вирішує оперативні питання.

Варто зазначити, що у своїй діяльності зовнішньополітичне агентство виконавчої влади США традиційно тісно взаємодіє з Радою національної безпеки, до компетенції якої належать питання національної безпеки та зовнішньої політики США⁸, Центральним розвідувальним управлінням (ЦРУ)⁹ та Міністерством оборони США¹⁰. Крім того, у США функціонує декілька структур, які так чи інакше залучені до процесу комунікаційного супроводу функціонування інститутів влади. Однією з таких структур є Центр глобальної взаємодії / Global Engagement Center¹¹. Центр створювався насамперед для «протидії пропаганді та дезінформації іноземних держав і терористичних організацій»¹², а тепер призначений для боротьби з «російською пропагандою», «іноземними маніпуляціями» та підтримки «об'єктивної журналістики»¹³.

В структурі Держдепартаменту комунікаційний супровід і реалізацію комунікаційних механізмів на рівні вищої ланки системи публічного управління забезпечує виконавчий секретаріат, однією з функцій якого є інформаційний контроль. Оперативно-виконавчі функції у структурі

⁴ Григорова, З., (2017), «Нові медіа, соціальні медіа, соціальні мережі – ієрархія інформаційного простору», *Технологія і техніка друкарства: збірник наукових праць*, Вип. 3 (57), сс. 94.

⁵ U.S. Department of State. URL: <https://www.state.gov/>.

⁶ American Diplomacy Project: A U.S. Diplomatic Service for the 21st Century (2020), Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School. URL: <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/2020-11/DiplomaticService.pdf>.

⁷ Ціватий, В., (2016), «Зовнішня політика і дипломатія США XXI століття: інституціонально-кадровий і регіональний аспекти», *Американська історія та політика*, № 2, сс. 245-246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahp_2016_2_35.

⁸ National Security Council. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/nsc/>.

⁹ Central Intelligence Agency – CIA. URL: <https://www.cia.gov/>.

¹⁰ United States Department of Defense. URL: <https://www.defense.gov/>.

¹¹ Global Engagement Center. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/undersecretary-for-public-diplomacy-and-public-affairs/global-engagement-center/>.

¹² Гринчук, М., (2019), «Комунікативна складова безпекової політики США: політико-правовий аспект», *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Серія: Міжнародні відносини*, 2 (50), сс. 62.

¹³ Global Engagement Center. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/undersecretary-for-public-diplomacy-and-public-affairs/global-engagement-center/>.

Держдепартаменту реалізуються на рівні окремих підрозділів, наприклад, Бюро розвідки та досліджень / Bureau of Intelligence and Research, що не має аналогів у світі. Завдання бюро включають збір, аналіз та узагальнення даних, отриманих від представництв США за кордоном¹⁴.

Основні вимоги, які висуває Держдепартамент США до свого інформаційного відомства, були сформульовані ще в 1970 р. і включали 4 позиції: (1) швидкість надходження інформації, необхідної для прийняття невідкладних рішень у критичних ситуаціях; (2) дотримання точності у процесі збору, передачі, відтворення та використання даних; (3) ґрунтовний відбір інформації, що передбачає виключення будь-яких зайвих даних; (4) гнучкість інформації, тобто можливість її використання у різних ситуаціях. Означити основну мету інформаційної політики зовнішньополітичних відомств США дозволяє текст Стратегії національної безпеки США 2015 року, в якій зазначено, що «Сполучені Штати Америки продовжуватимуть стримувати агресію Росії шляхом санкцій та інших заходів, протиставляючи брехливій пропаганді Москви правду без прикрас»¹⁵. У Стратегії національної безпеки США 2017 року визначено, що «Америка використовуватиме всі інструменти державної політики в нову еру стратегічної конкуренції – дипломатичні, інформаційні, військові та економічні – для захисту спільних інтересів»¹⁶. У Тимчасових стратегічних настановах у сфері національної безпеки адміністрації Дж. Байдена, опублікованих на сайті Білого Дому 3 березня 2021 р., представлено чітке та системне розуміння принципів, цілей і напрямків роботи федерального уряду США у сфері зовнішньої політики. Зокрема, зазначається, що «система міжнародних відносин перебуває в процесі трансформації і, як наслідок, офіційний Вашингтон повинен відмовитися від спроб відстоювати вузькі національні інтереси, натомість слід активно формувати міжнародні коаліції для протидії різноманітним традиційним і новим загрозам»¹⁷. Для реалізації пріоритетних цілей адміністрація Дж. Байдена робить ставку саме на дипломатію.

В системі комунікаційного супроводу зовнішньополітичної діяльності США виділяють два специфічні напрями: спеціальні програми дипломатичного сигналізування (diplomatic signaling) та цифрові програми публічної дипломатії (digital public diplomacy)¹⁸. Сигналізування як один із неформальних способів інформування про можливі зміни зовнішньої політики адресується насамперед вузькому колу осіб, залучених до процесу прийняття рішень. Публічна дипломатія розрахована на більш широку аудиторію і спрямована на формування сприятливої громадської думки щодо держави¹⁹.

Взаємодія американських дипломатів із зарубіжною аудиторією у вигляді глобальних інтернет-ресурсів стала невід'ємним компонентом системи комунікаційного супроводу зовнішньої та внутрішньополітичної діяльності. Так, аудиторія американського президента Дж. Байдена у Facebook становить понад 22 млн осіб²⁰, а у Twitter – близько 57 млн²¹. Зауважимо, що ці цифри стрімко зростають. Загалом службовці американських дипломатичних місій мають понад 200 офіційних акаунтів у соціальних мережах, 100 із них пов'язані з посольствами²². Комунікація відбувається в основному на таких платформах, як Facebook, Diplopedia, Twitter, LinkedIn, Communities@State. Спілкування на офіційних Twitter-сторінках підтримується багатьма мовами.

¹⁴ Bureau of Intelligence and Research. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/secretary-of-state/bureau-of-intelligence-and-research/>.

¹⁵ National Security Strategy of the United States of America 2015, February 2015, 29 p. *The White House*. URL: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf.

¹⁶ National Security Strategy of the United States of America 2017, December 2017, 56 p. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSSFfinal-12-18-2017-0905.pdf>.

¹⁷ Interim National Security Strategic Guidance. *The White House*, March 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>.

¹⁸ Trent, D. L., (2016), *Nontraditional U.S. Public Diplomacy: Past, Present, and Future*. Washington, DC, : Published by the Public Diplomacy Council, pp. 76

¹⁹ Snow, N., Taylor, Ph. M., (2009), *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, N.Y.: Routledge, pp. 124

²⁰ Joe Biden. URL: <https://www.facebook.com/joebiden/>; President Joe Biden. URL: <https://www.facebook.com/POTUS>.

²¹ @JoeBiden. URL: <https://twitter.com/joebiden/>; President Biden. @POTUS. URL: <https://twitter.com/potus>.

²² Social Media Directory. URL: <https://www.dhs.gov/social-media-directory>.

Специфіка комунікаційного супроводу зовнішньополітичних інститутів влади США виявляється у трьох аспектах. По-перше, інформаційна політика реалізується через глобальні інтернет-сервіси²³. По-друге, широкі можливості управління зовнішньою аудиторією, що відкриваються шляхом поєднання способів технологічного маніпулювання політичним порядком денним і моніторингу реакції користувачів. По-третє, інформаційне домінування дозволяє корегувати змістовне наповнення глобальних інформаційних майданчиків.

Таким чином, враховуючи лідерство США у сфері інформаційних технологій та їхнє прагнення зберегти домінуюче становище на світовій арені, комунікаційний супровід діяльності зовнішньополітичних інститутів влади необхідно розглядати як знаряддя політичного впливу. Особливістю інформаційного забезпечення діяльності зовнішньополітичних відомств США є насамперед наступальна інформаційна політика, що реалізується шляхом використання усіх доступних інструментів комунікативної взаємодії. Зауважимо, що особливий акцент робиться на використанні глобальних інформаційних мереж. Інша особливість організації інформаційно-комунікаційної діяльності полягає у розподілі повноважень в інформаційній сфері та відповідальності за їх реалізацію між декількома державними структурами – Держдепартаментом, Міністерством оборони та ЦРУ. Це, на наш погляд, зумовлює тісний зв'язок власне зовнішньополітичної діяльності Держдепартаменту із завданнями, які вирішують спецслужби. Подібний підхід дозволяє всебічно «вивчити» потенційного супротивника та максимально пропрацювати інформаційні акції.

Центральним органом дипломатичної служби Великої Британії є Міністерство закордонних справ, у справах співдружності та розвитку / Foreign, Commonwealth & Development Office (неофіційно: англ. Foreign Office). Міністерство нараховує 270 закордонних представництв, – посольств і генеральних консульств (британських дипломатичних місій, постійних представників при міжнародних організаціях), у яких працює понад 14 тис. осіб, які представляють британські національні інтереси у 170 країнах світу²⁴.

Основними завданнями зовнішньополітичного відомства Великої Британії як одного з департаментів уряду є²⁵:

- охорона національної безпеки держави шляхом протидії тероризму та збільшення озброєння, нарощування зусиль з мінімізації конфліктів;
- просування інтересів Сполученого Королівства за кордоном, сприяння процвітанню Великої Британії, збільшення експорту та інвестицій у країну, розширення її ринків за допомогою гарантованого надання доступу до ресурсів, сприяння стабільному зростанню;
- підтримка британських громадян у всьому світі через сучасну та ефективну консульську службу.

МЗС Великої Британії (разом із зарубіжними дипломатичними представництвами) традиційно зберігає ключову роль у виробленні та реалізації основних напрямів зовнішньої політики держави. До них відносяться: (1) підтримка політичних зв'язків з іншими державами, (2) забезпечення участі в міжнародних організаціях і вирішення проблем глобального характеру, (3) інформування міжнародної спільноти про події у державі, (4) поширення англійської мови та культури та (5) захист інтересів громадян держави за кордоном. Діяльність МЗС Великої Британії в середині країни та за її межами спрямована на забезпечення національної безпеки держави та процвітання її громадян.

Структура зовнішньополітичного відомства Великої Британії включає функціональні підрозділи, серед яких одним з найбільших є дослідницький відділ. До завдань відділу входять: аналіз внутрішньої ситуації в іноземних державах, обробка інформації, що отримується з різних джерел²⁶. Зауважимо, що впродовж останніх років у Foreign Office спостерігається різке зростання потоку інформації: щодня тільки з посольств надходить декілька тисяч повідомлень.

²³ Тихоненко, І., (2019), «Цифрова дипломатія як інструмент зовнішньої політики США у XXI столітті», *Політичне життя*, № 1, сс. 86. URL: //nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2019_1_14.

²⁴ Government activity. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-development-office>

²⁵ Guidance and regulation. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.gov.uk/search/guidance-and-regulation>

²⁶ Foreign, Commonwealth & Development Office. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-development-office/about>

Крім цих даних, співробітники департаментів зовнішньополітичного відомства Великої Британії використовують й інші джерела інформації, зокрема повідомлення британських кореспондентів із-за кордону, матеріали, що отримуються за взаємною домовленістю від партнерів Великої Британії, довідково-аналітичні матеріали, підготовлені в науково-дослідних інститутах і університетах. Окрім того, спостерігається зростання активності дипломатів на зовнішньоекономічному та інформаційно-комунікаційному фронтах, а також у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва. В структурі будь-якого британського посольства, як правило, функціонує відділ інформаційних і культурних зв'язків. Активність британських дипломатів розвивається в таких сферах, як соціальні контакти, зв'язки з журналістами, поїздки по країні, реклама з метою просування британських товарів, сприяння співвітчизникам.

Цифрова стратегія (Digital Strategy) Міністерства закордонних справ, у справах співдружності та розвитку передбачає активне використання нових медіа та традиційних інформаційних ресурсів у зовнішньополітичній діяльності²⁷. Цифрова стратегія розглядається як інструмент розширення закордонної аудиторії через соціальні мережі, доведення до неї актуальної інформації, а також досягнення відповідних ефектів впливу на користувачів. Найбільша активність дипломатів спостерігається у мережах Facebook, Twitter, Instagram, які пропонується використовувати для популяризації зовнішньополітичних пріоритетів держави. На офіційному порталі Foreign Office в мережі Інтернет представлені інструкції щодо роботи в соціальних мережах, включаючи спеціальні рекомендації для Twitter, Facebook, Instagram та Flickr²⁸.

Представники британських зовнішньополітичних місій використовують весь широкий спектр можливостей інформаційно-комунікаційних технологій з метою вивчення зарубіжної громадської думки, проведення роботи в соціальних мережах, виявлення лідерів думок, спостереження за перебігом виборчих кампаній, організації форумів, пошуку актуальних ідей, що можуть бути включені до політичного порядку денного.

Аналізуючи особливості комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади не можливо оминати увагою приклад Федеративної Республіки Німеччини (ФРН), яка підтримує зв'язки з іншими державами та міжнародними організаціями через Міністерство закордонних справ і мережу з майже 230 зовнішньополітичних представництв²⁹. Основними функціями центрального зовнішньополітичного відомства ФРН – Федерального міністерства закордонних справ Німеччини / Auswärtiges Amt – визначено: (1) представництво інтересів держави на міжнародній арені, (2) сприяння міжнародному обміну та (3) надання захисту і допомоги громадянам країни, що перебувають за її межами³⁰.

В структурі Міністерства функціонує Департамент культури та комунікацій, основним завданням якого є планування, координація і практична реалізація політики ФРН у галузі культури та освіти, зв'язків із громадськістю і ЗМІ за кордоном. Останній напрямок розглядається як один із ключових у зовнішній політиці Німеччини, що сприяє підвищенню інтересу до політики ФРН за межами країни, а також глибшого розуміння населенням інших держав «німецької ідентичності» та «європейських цінностей»³¹. На рівні Департаменту забезпечується координація діяльності низки інститутів (Goethe-Institut), ЗМІ («Deutsche Welle»), культурних зв'язків із зарубіжними країнами, співпраці з різними політичними фондами, неурядовими організаціями та медіаструктурами.

Оскільки МЗС Німеччини безпосередньо відповідає за формування та просування за кордоном позитивного іміджу держави, на нього покладено завдання щодо розробки різноманітних культурних програм і проєктів із популяризації німецької мови та культури за кордоном. На

²⁷ A British Foreign Policy with a Digital Strategy. URL: <https://bfpg.co.uk/2019/08/british-foreign-policy-digital-strategy/>.

²⁸ Social media use, Guidance and moderation information for the UKTI social media channels, including specific guidance for Twitter, LinkedIn, YouTube, Facebook, blog and Flickr. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/uk-trade-investment/about/social-media-use>.

²⁹ Auslandsvertretungen. Auswärtiges Amt. Startseite. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/auslandsvertretungen-node>.

³⁰ Auswärtiges Amt. Startseite. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/>.

³¹ Ротар, Н., (2020), «Особливості позиціонування зовнішньополітичних пріоритетів Європейського Союзу», *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*, Т. 41, Чернівці, Чернівецький національний університет, сс. 149.

думку О. Дзюби, «головним чинником формування іміджу сучасної Німеччини сьогодні є впровадження культурної політики як одного з головних компонентів зовнішньої політики. ФРН – одна з небагатьох країн, яка для створення свого позитивного іміджу спирається саме на зовнішню культурну політику»³².

Представництва МЗС Німеччини у різних країнах забезпечують координацію інформаційно-комунікаційної діяльності міністерства. Так, відділ преси та зв'язків з громадськістю Посольства ФРН в Україні надає послуги як представникам ЗМІ, так і всім тим, хто цікавиться Німеччиною (туристам, студентам). Відділ інформує про Німеччину, політику ФРН і підтримку України у протидії російській агресії. Інформування та комунікація відбуваються також через соціальні медіа посольства, зокрема Facebook та Twitter). До завдань Відділу також входить інформування про заходи та проекти, здійснення регулярної розсилки повідомлень для преси, організація прес-конференцій тощо³³. Слід зазначити, що інформаційна політика сучасної ФРН як держави, що входить до НАТО, орієнтована на вільний транскордонний обмін інформацією, вільне вираження поглядів і розвиток конкуренції в інформаційній сфері.

Зовнішньополітичне відомство Франції – Міністерство Європи та закордонних справ / *Ministère des Affaires étrangères et européennes* – нараховує по всьому світу близько 350 закордонних місій (посольств, консульських установ і представництв при міжнародних організаціях)³⁴. Забезпечення комунікаційного супроводу у структурі міністерства покладено на Службу систем інформації та зв'язку, до повноважень якої належить координація комунікаційних процесів у публічному просторі³⁵.

Структура Міністерства Європи та закордонних справ Французької Республіки включає Службу преси, інформації та комунікації, що функціонує при посольствах, – офіційного представника дипломатичного відомства, який представляє позицію французького уряду та контактує із засобами масової інформації. До переліку довгострокових завдань Міністерства, реалізація яких частково покладена і на Службу інформації та зв'язку, входять: (1) посилення «присутності» Франції у світі; (2) участь у вирішенні конфліктних ситуацій; (3) підвищення уваги до французьких спільнот за кордоном; (4) популяризація французької культури та поширення французької мови; (5) посилення консульської діяльності³⁶.

Крім того, місією Прес-служби, акредитованої, наприклад, при посольстві Франції в Україні, є: постійний моніторинг і аналіз українських медіа для французької влади; поширення інформації про Францію в Україні; роз'яснення внутрішньої та зовнішньої політики Франції; допомога українським журналістам в отриманні інформації про Францію; відповіді на запитання та інформаційні запити українських журналістів; контакти з представниками українських ЗМІ та французькими кореспондентами; поширення інформації різних служб посольства; надання, за потреби, допомоги французьким журналістам, які перебувають в Україні³⁷.

Доречно зауважити, що Міністерство Європи та закордонних справ Франції першим серед французьких відомств стало активно використовувати соціальні мережі, в яких воно представлене з 2009 року. Таке рішення було викликано бажанням розширити аудиторію, шляхом на-

³² Дзюба, О., (2020), «Формування позитивного культурного іміджу країни (на прикладі Німеччини)», *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (5), сс. 230.

³³ Посольство та відділи, *Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ*. URL: https://kiew.diplo.de/ua-uk/botschaft/-/1337564#content_3.

³⁴ Le ministère de l'Europe et des Affaires étrangères en bref. Août 2021. URL: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/brochure_mae_cle0f1b18.pdf.

³⁵ Communication numérique: mieux comprendre les orientations de la diplomatie française, Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, Le ministère et son réseau. *France Diplomatie – Ministère des Affaires étrangères et européennes*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/missions-organisation/communication-numerique-mieux-comprendre-les-orientations-de-la-diplomatie/>.

³⁶ Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, Le ministère et son réseau. *Ministère des Affaires étrangères et européennes*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/zadachi-ministerstva-evropy-i-inostrannyh-del/>.

³⁷ Прес-служба, *Посольство Франції в Україні*. URL: <https://ua.ambafrance.org/Pres-sluzhba>.

ближення до користувачів мережі Інтернет і надання їм можливості ближче познайомитися з діяльністю міністерства та завданнями французької дипломатії³⁸.

Таким чином можна резюмувати, що станом на сьогоднішній день практично всі зарубіжні держави виробили методи та інструменти комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади, що опираються на систему управління традиційними ЗМІ та широке використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. «Прикметою часу», що найкраще відображає специфіку застосування комунікаційних механізмів зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях, можна визначити здійснення офіційними дипломатичними відомствами та їх окремими службовцями прямих і опосередкованих контактів з іноземною аудиторією, шляхом використання соціальних медіа. Даний вид комунікації найбільше широко практикується співробітниками дипломатичних представництв США. Здійснений аналіз засвідчує, що включення інститутів влади у діалог з аудиторією за допомогою соціальних медіа сприяє просуванню їхньої позиції.

Висновки. Таким чином, здійснений аналіз особливостей комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях дозволяє сформулювати наступні висновки.

Ідентичність завдань, що стоять перед зовнішньополітичними інститутами влади різних держав в інформаційно-комунікаційній сфері, визначає і порівняно схожий комплекс форм і методів їх реалізації. Стандартний набір функцій, що здійснюють структурні підрозділи зовнішньополітичних відомств для забезпечення комунікаційного супроводу, включає: (1) інформування широких верств громадськості про основні напрями зовнішньої та внутрішньої політики держави, включаючи зовнішньополітичні ініціативи та надання вичерпної інформації щодо її позиції з основних питань міжнародних відносин; (2) формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені.

Виходячи з того, що ефекти зовнішньої політики держави можуть бути досягнуті тільки за умови її позитивної оцінки громадськістю та відповідного відображення у громадській думці, в умовах розвитку глобального інформаційного простору зовнішньополітичні інститути влади демократичних держав приділяють особливу увагу роботі із засобами масової комунікації. Таким чином, одним з інструментів забезпечення комунікаційного супроводу зовнішньополітичних відомств та їх закордонних установ виступає індивідуальна і групова активність у соціальних мережах (насамперед Twitter, Instagram, Facebook YouTube, Google). «Прямий» контакт із аудиторією в соціальних мережах створює можливості для оперативного реагування на інформаційні приводи, визначення найактуальніших питань зовнішньої політики, оцінки рівня суспільного інтересу до них. Практично цілодобовий доступ до даного каналу комунікації забезпечує можливість необмеженого впливу на споживачів інформації.

Здійснений аналіз особливостей комунікаційного супроводу діяльності зовнішньополітичних інститутів влади в сучасних демократіях дозволяє визначити два напрямки застосування інформаційно-комунікаційних технологій: (1) для забезпечення інформаційної підтримки зовнішньополітичних пріоритетів своєї держави; (2) для послаблення позиції своїх політичних конкурентів. Зауважимо, що другий напрямок набуває останніми роками форм відкритої «гібридної війни», що може використовуватись державами як стратегія (або компонент стратегії) ослаблення впливу політичних конкурентів на міжнародній арені.

Список джерел

1. Григорова, З., (2017), «Нові медіа, соціальні медіа, соціальні мережі – ієрархія інформаційного простору», *Технологія і техніка друкарства: збірник наукових праць*, Вип. 3 (57), с. 93–100.
2. Гринчук, М., (2019), «Комунікативна складова безпекової політики США: політико-правовий аспект», *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Серія: Міжнародні відносини*, 2 (50), с. 61–63.
3. Дзюба, О., (2020), «Формування позитивного культурного іміджу країни (на прикладі Німеччини)», *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (5), с. 218–236.

³⁸ Le Centre d'analyse, de prévision et de stratégie. *Ministère des Affaires étrangères et européennes*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/le-centre-d-analyse-de-prevision-et-de-strategie/>

4. Посольство та відділи, *Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ*. URL: https://kiew.diplo.de/ua-uk/botschaft/-/1337564#content_3.
5. Прес-служба, *Посольство Франції в Україні*. URL: <https://ua.ambafrance.org/Pres-sluzhba>.
6. Ротар, Н., (2020), «Особливості позиціонування зовнішньополітичних пріоритетів Європейського Союзу», *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*, Т. 41, Чернівці, Чернівецький національний університет, с. 146–156.
7. Сивак, Т., (2019), «Публічна дипломатія як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій у публічному управлінні», *Право та державне управління*, № 3 (36), том 2, с. 98–104.
8. Тихоненко, І., (2019), «Цифрова дипломатія як інструмент зовнішньої політики США у XXI столітті», *Політичне життя*, № 1, с. 85–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2019_1_14.
9. Ціватий, В., (2016), «Зовнішня політика і дипломатія США XXI століття: інституціонально-кадровий і регіональний аспекти», *Американська історія та політика*, № 2. с. 244-252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahp_2016_2_35.
10. @JoeBiden. URL: <https://twitter.com/joebiden>.
11. A British Foreign Policy with a Digital Strategy. URL: <https://bfpg.co.uk/2019/08/british-foreign-policy-digital-strategy/>.
12. About us. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-development-office/about>.
13. American Diplomacy Project: A U.S. Diplomatic Service for the 21st Century (2020), Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School. URL: <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/2020-11/DiplomaticService.pdf>.
14. Auslandsvertretungen. *Auswärtiges Amt. Startseite*. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/auslandsvertretungen-node>
15. Auswärtiges Amt. *Startseite*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/>.
16. Bureau of Intelligence and Research. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/secretary-of-state/bureau-of-intelligence-and-research/>.
17. Central Intelligence Agency – CIA. URL: <https://www.cia.gov/>.
18. Communication numérique: mieux comprendre les orientations de la diplomatie française, Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, Le ministère et son réseau. *France Diplomatie – Ministère des Affaires étrangères et européennes*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/missions-organisation/communication-numerique-mieux-comprendre-les-orientations-de-la-diplomatie/>.
19. Diplomacy (1988), by H. G. Nicolson, Published by Institute for the Study of Diplomacy, 151 p.
20. Global Engagement Center. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretary-for-public-diplomacy-and-public-affairs/global-engagement-center/>.
21. Government activity. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-development-office>.
22. Guidance and regulation. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.gov.uk/search/guidance-and-regulation>.
23. Interim National Security Strategic Guidance. *The White House*, March 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>.
24. Joe Biden. URL: <https://www.facebook.com/joebiden>.
25. Le Centre d'analyse, de prévision et de stratégie. *Ministère des Affaires étrangères et européennes*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/le-centre-d-analyse-de-prevision-et-de-strategie/>.
26. Le ministère de l'Europe et des Affaires étrangères en bref. Août 2021. URL: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/brochure_mae_cle0f1b18.pdf.
27. Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, Le ministère et son réseau. *Ministère des Affaires étrangères et européennes*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/zadachi-ministerstva-evropy-i-inostrannyh-del/>.
28. National Security Council. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/nsc/>.
29. National Security Strategy of the United States of America 2015, February 2015, 29 p. *The White House*. URL: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf.

30. National Security Strategy of the United States of America 2017, December 2017, 56 p. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSSFinal-12-18-2017-0905.pdf>.
31. President Biden. @POTUS. URL: <https://twitter.com/potus>.
32. President Joe Biden. URL: <https://www.facebook.com/POTUS>.
33. Snow, N., Taylor, Ph. M., (2009), *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, N.Y.: Routledge, 404 p.
34. Social Media Directory. URL: <https://www.dhs.gov/social-media-directory>
35. Social media use, Guidance and moderation information for the UKTI social media channels, including specific guidance for Twitter, LinkedIn, YouTube, Facebook, blog and Flickr. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/uk-trade-investment/about/social-media-use>.
36. Trent, D. L., (2016), *Nontraditional U.S. Public Diplomacy: Past, Present, and Future*. Washington, DC,: Published by the Public Diplomacy Council, 313 p.
37. U.S. Department of State. URL: <https://www.state.gov/>.
38. United States Department of Defense. URL: <https://www.defense.gov/>.

References:

1. Hryhorova, Z., (2017), «Novi media, sotsialni media, sotsialni merezhi – iierarkhiia informatsiinoho prostoru», *Tekhnolohiia i tekhnika drukarstva: zbirnyk naukovykh prats*, Vyp. 3 (57), s. 93–100.
2. Hrynychuk, M., (2019), «Komunikatyvna skladova bezpekovoï polityky SShA: polityko-pravovyi aspekt», *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Seriia: Mizhnarodni vidnosyny*, 2 (50), s. 61–63.
3. Dziuba, O., (2020), «Formuvannia pozytyvnoho kulturnoho imidzhu krainy (na prykladi Nimechchyny)», *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, (5), s. 218–236.
4. Posolstvo ta viddily, *Posolstvo Federatyvnoi Respubliky Nimechchyna Kyiv*. URL: https://kiew.diplo.de/ua-uk/botschaft/-/1337564#content_3.
5. Pres-sluzhba, *Posolstvo Frantsii v Ukraini*. URL: <https://ua.ambafrance.org/Pres-sluzhba>.
6. Rotar, N., (2020), «Osoblyvosti pozytsionuvannia zovnishnopolitychnykh priorytetiv Yevropeiskoho Soiuzu», *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu: Zbirnyk naukovykh statei*, T. 41, Chernivtsi, Chernivetskyi natsionalnyi universytet, s. 146–156.
7. Syvak, T., (2019), «Publichna dyplomatiia yak intehratsiinyi komponent stratehichnykh komunikatsii u publichnomu upravlinni», *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, № 3 (36), Tom 2, s. 98–104.
8. Tykhonenko, I., (2019), «Tsyfrova dyplomatiia yak instrument zovnishnoi polityky SShA u KhKhI stolitti», *Politychne zhyttia*, № 1, ss. 85-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2019_1_14.
9. Tsviaty, V., (2016), «Zovnishnia polityka i dyplomatiia SShA KhKhI stolitti: instytutsionalno-kadrovyy i rehionalnyi aspekty», *Amerykanska istoriia ta polityka*, № 2. ss. 244-252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahp_2016_2_35.
10. @JoeBiden. URL: <https://twitter.com/joebiden>.
11. A British Foreign Policy with a Digital Strategy. URL: <https://bfpg.co.uk/2019/08/british-foreign-policy-digital-strategy/>.
12. About us. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-development-office/about>.
13. American Diplomacy Project: A U.S. Diplomatic Service for the 21st Century (2020), Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School. URL: <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/2020-11/DiplomaticService.pdf>.
14. Auslandsvertretungen. *Auswärtiges Amt. Startseite*. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/auslandsvertretungen-node>
15. Auswärtiges Amt. *Startseite*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/>.
16. Bureau of Intelligence and Research. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/secretary-of-state/bureau-of-intelligence-and-research/>.
17. Central Intelligence Agency – CIA. URL: <https://www.cia.gov/>.
18. Communication numérique: mieux comprendre les orientations de la diplomatie française, Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, Le ministère et son réseau. *France*

Diplomatie – Ministère des Affaires étrangères et européennes. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/missions-organisation/communication-numerique-mieux-comprendre-les-orientations-de-la-diplomatie/>.

19. Diplomacy (1988), by H. G. Nicolson, Published by Institute for the Study of Diplomacy, 151 p.

20. Global Engagement Center. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretary-for-public-diplomacy-and-public-affairs/global-engagement-center/>.

21. Government activity. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-development-office>.

22. Guidance and regulation. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.gov.uk/search/guidance-and-regulation>.

23. Interim National Security Strategic Guidance. *The White House*, March 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>.

24. Joe Biden. URL: <https://www.facebook.com/joebiden>.

25. Le Centre d'analyse, de prévision et de stratégie. *Ministère des Affaires étrangères et européennes*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/le-centre-d-analyse-de-prevision-et-de-strategie/>.

26. Le ministère de l'Europe et des Affaires étrangères en bref. Août 2021. URL: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/brochure_mae_cle0f1b18.pdf.

27. Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, Le ministère et son réseau. *Ministère des Affaires étrangères et européennes*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/zadachi-ministerstva-evropy-i-inostrannyh-del/>.

28. National Security Council. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/nsc/>.

29. National Security Strategy of the United States of America 2015, February 2015, 29 p. *The White House*. URL: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf.

30. National Security Strategy of the United States of America 2017, December 2017, 56 p. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSSFinal-12-18-2017-0905.pdf>.

31. President Biden. @POTUS. URL: <https://twitter.com/potus>.

32. President Joe Biden. URL: <https://www.facebook.com/POTUS>.

33. Snow, N., Taylor, Ph. M., (2009), *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, N.Y.: Routledge, 404 p.

34. Social Media Directory. URL: <https://www.dhs.gov/social-media-directory>.

35. Social media use, Guidance and moderation information for the UKTI social media channels, including specific guidance for Twitter, LinkedIn, YouTube, Facebook, blog and Flickr. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/uk-trade-investment/about/social-media-use>.

36. Trent, D. L., (2016), *Nontraditional U.S. Public Diplomacy: Past, Present, and Future*. Washington, DC, : Published by the Public Diplomacy Council, 313 p.

37. U.S. Department of State. URL: <https://www.state.gov/>.

38. United States Department of Defense. URL: <https://www.defense.gov/>.